

ÞAÐ SEM VAR EFTIR — NÁMSGÖGN OG ENDURMENNTUN — BÖLVAD KLÚÐUR?

Klara E. Finnbogadóttir
Þórður Kristjánsson

LÖG UM GRUNNSKÓLA NR. 66/1995 - ÞAÐ SEM VARÐ EFTIR HJÁ RÍKINU

Inntak náms (sbr. 29.,
30., 33. og 51. gr.)

- útgáfa aðalnámskrár
- gerð og útgáfa námsgagna
- mat og eftirlit með skólastarfi

Starfsþróun kennara og
skólastjórnenda (sbr.
50. og 52. gr.)

- Endurmentunarstofnun Kennarahóskóla Íslands
- Þróunarsjóður grunnskóla

25 ÁR FRÁ YFIRFÆRSLU GRUNNSKÓLANS TIL SVEITARFÉLAGA

Fagleg og fjárhagsleg þróun:

- Útgáfa námsgagna
- Starfsþróun kennara og skólastjórnenda grunnskóla

1996 - 2021

MARKMIÐ

Menntastefna 2023

Lög um samþættingu þjónustu í
þágu farsældar barna
nr. 86/2021

Þingsályktun um stefnumótandi
byggðaaáætlun fyrir árin 2022–
2036

HEIMILDIR

➤ Fyrirliggjandi gögn

- Rannsóknir
- Greinar
- Skýrslur
- Lög
- Reglugerðir
- Umsagnir

➤ Tölvupóstar

- Mennta- og barnamálaráðuneytið
- Menntamálstofnun
- Samband íslenskra sveitarfélaga

➤ Tíu viðtöl

UPPBYGGING SKÝRSLUNNAR

1. Inngangur
2. Yfirlit yfir tillögur
3. Forsagan
4. Gerð og útgáfa námsgagna
5. Starfspróun kennara og skólastjórnenda grunnskóla
6. Samskipti ríkis og sveitarfélaga
7. Draumsýn – gerð og útgáfa námsgagna og starfspróun
8. Lærdómurinn
9. Tillögur
10. Heimildaskrá
11. Viðauki

TILLÖGUR

NÍU EFNISÞÆTTIR
30 TILLÖGUR

1. Ríkið
2. Skipulag starfsþróunar
3. Háskólar sem mennta kennara
4. Kennarar og skólastjórnendur
5. Faggreinafélög kennara
6. Ný þjónustustofnun á sviði menntamála (áður Menntamálastofnun)
7. Gerð og útgáfa námsgagna
8. Samkomulag milli ríkis og sveitarfélaga um eflingu tónlistarnáms
9. Fjármögnun starfsþróunar og námsgagna

ÞRJÚ SKÓLASTIG

LEIKSKÓLI GRUNNSKÓLI FRAMHALDSSKÓLI

„ANNAÐ ER
GAMALDAGS“

Þingsályktun um stefnumótandi byggðaaáætlun fyrir árin 2022–2036

- Að grunnþjónusta verði veitt íbúum sem mest í nærsamfélaginu, jafna tækifæri allra landsmanna til atvinnu og þjónustu, jafna lífskjör og stuðla að sjálfbærri þróun byggðalaga um land allt

Lög um samþættingu þjónustu í þágu farsældar barna nr. 86/2021

- Er ætlað að stuðla að farsæld barna, lögin ná til einstaklinga undir 18 ára sem dvelja á yfirráðasvæði íslenska ríkisins

Menntastefna 2023

- Framúrskrandi menntun alla ævi

Lög um menntun, hæfni og ráðningu kennara og skólastjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla nr. 95/2019

ÓSAMRÆMI MILLI SKÓLASTIGA

Starfspróun

Ákvæði um starfspróun í lögum, reglugerðum og kjarasamningum eru misjöfn eftir skólastigum

Námshögn

Útgáfa námshagna á vegum hins opinbera miðast við að sjá nemendum í skyldunámi fyrir námshögnum

SKIPULAG STARFSÞRÓUNAR GRUNNSKÓLA

Samband íslenskra
sveitarfélaga

- Endurmenntunarsjóður grunnskóla
- Námsleyfasjóður

Kennarasamband Íslands

- Vonarsjóður FG og SÍ

Sveitarfélög

- Leggja mörg til fjármagn til starfsþróunar umfram lagalegar- og kjarasamningsbundnar skyldur

Ríkið

- Sprotasjóður
- Menntarannsóknasjóður
- Menntafléttan

Rannís

- Yfirlit yfir erlenda sjóði t.d. samstarfsáætlun Evrópusambandsins á sviði menntunar, æskulýðsmála og íþróttar, Nordplus og Erasmus

Einstaklingsframtak

- T.d. menntabúðir

 Menntafléttan

 MENNTAFLÉTTAN

**Námssamfélög í skóla-
og frístundastarfi**

SKIPULAG STARFSÞRÓUNAR GRUNNSKÓLA — FRH.

„Það að sjá til þess að starfsþróunartilboð séu „up to date“ byggir á einstaklingum sem hafa bæði úthald og seiglu til að leiða þetta áfram af hugsjón einni saman og í sjálfboðavinnu“

SKIPULAG STARFSÞRÓUNAR GRUNNSKÓLA – FRH.

Samband íslenskra sveitarfélaga

- Endurmenntunarsjóður grunnskóla
- **Námsleyfasjóður – 1,3% ofan á dagvinnulaun kennara og skólastjórnenda, sbr. lög um grunnskóla**

Kennarasamband Íslands

- **Vonarsjóður FG og SÍ – 1,72% ofan á dagvinnulaun kennara og skólastjórnenda, sbr. kjarasamningar**

 Sveitarfélög

- **Leggja mörg til fjármagn til starfsþróunar umfram lagalegar- og kjarasamningsbundnar skyldur**

Ríkið

- Sprotasjóður
- Menntarannsóknasjóður
- Menntafléttan

Rannís

- Yfirlit yfir erlenda sjóði t.d. samstarfsáætlun Evrópusambandsins á sviði menntunar, æskulýðsmála og íþróttar, Nordplus og Erasmus

Einstaklingsframtak

- T.d. menntabúðir

SAMRÆMDIR BÓKHALDSLYKLAR SVEITARFÉLAGA

„Vegna hagsmunagæslu fyrir sveitarfélögin er mjög mikilvægt að á einum stað liggi fyrir í gagnagrunni glöggar upplýsingar um allan rekstrarkostnað skólanna og þó sérstaklega launakostnað vegna einstakra launabátta. Slíkur gagnagrunnur er grundvallaratriði varðandi það að fylgjast með í framtíðinni hvernig til hefur tekist varðandi flutning verkefnisins og tekjustofna og þar þurfa að koma fram á hverjum tíma nýjar upplýsingar um allar hagstærðir í rekstri skólanna.“

Þórður Skúlason, Sveitarstjórnarmál 1995, 55(3), bls. 155

ÁKVÆÐI TIL BRÁÐABIRGÐA

II.

Sveitarfélög skulu greiða upphæð er svarar til 1,3% af dagvinnulaunum kennara og skólastjóra í sveitarfélaginu í sérstakan sjóð er Samband íslenskra sveitarfélaga annast rekstur á og varðveitir. **Úr sjóði þessum skulu greidd laun kennara og skólastjóra við grunnskóla vegna námsleyfa allt að einu ári [Námsleyfasjóður].** Sjóðurinn ráðstafar einnig þeim fjármunum sem ríkið veitir til símenntunar kennara og skólastjóra **[Endurmenntunarsjóður grunnskóla].** Samband íslenskra sveitarfélaga skipar fimm menn í stjórn sjóðsins, tvo tilnefnda af Kennarasambandi Íslands og þrjá af Sambandi íslenskra sveitarfélaga. Stjórn sjóðsins setur sér starfsreglur og birtir þær.

SAMKOMULAG MILLI RÍKIS OG SVEITARFÉLAGA UM EFLINGU TÓNLISTARNÁMS 2011

„VARANLEG
BRÁÐABIRGÐALAUSN“?

AFRIT

110030 SA

Fjármálaráðherra, innanríkisráðherra og mennta- og menningarmálaráðherra, af hálfu ríkisins og Samband íslenskra sveitarfélaga af hálfu sveitarfélaga, gera með sér eftirfarandi

Samkomulag

um tímabundna breytingu á verkaskiptingu ríkis og sveitarfélaga

1. gr.

Markmið

Hinn 13. maí 2011 undirrituðu fulltrúar ríkis og sveitarfélaga samkomulag um eflingu tónlistarnáms og jöfnun á aðstöðumun nemenda til tónlistarnáms. Á gildistíma þess samkomulags veitir ríkissjóður framlag að fjárhæð 480 m.kr. á ársgrunni vegna kennslukostnaðar í tónlistarskólum. Framlag ríkissjóðs skal greiddast í jöfnum mánaðarlegum greiðslum og nemur á samningstímanum samtals 1.040 m.kr. Á móti skuldbinda sveitarfélög sig til að taka tímabundið yfir ný verkefni frá ríki sem nemur 230 m.kr. á ársgrunni. Heildargreiðslur þeirra verkefna sem sveitarfélögin taka yfir nema 498 m.kr. yfir samningstímann.

2. gr.

Verkefni sem færast til sveitarfélaga frá ríki

A. Aðilar eru sammála um að sveitarfélög taki að sér eftirfarandi verkefni frá ríki á gildistíma samkomulagsins:

1. Fjármögnun Endurmenntunarsjóðs grunnskóla, sbr. bráðabirgðakvæði II við lög um grunnskóla, nr. 91/2008.
2. Fjármögnun og rekstur Námsgagnasjóðs, sbr. 6. gr. laga um námsgögn, nr. 71/2007.
3. Fjármögnun Varasjóðs húsnæðismála, sbr. samkomulag frá 23. nóvember 2010.

Gert er ráð fyrir að útgjöld til ofangreindra verkefna skiptist jafnt milli sveitarfélaga í hlutfalli við íbúafjölda og að Jöfnunarsjóði sveitarfélaga verði falið að standa skil á greiðslum sveitarfélaga með því að draga kostnað hvers sveitarfélags frá framlögum sjóðsins. Með fjármögnun Varasjóðs húsnæðismála er samkomulag ríkis og sveitarfélaga frá 23. nóvember 2010 um framlög til sjóðsins framlengt um tvö ár og þannig að á því tímabili komi áfram 20 m.kr. framlög frá sveitarfélögum eins og verið hefur.

B. Aðilar eru sammála um eftirfarandi fyrirkomulag verkefna á gildistíma samkomulagsins:

SS
SA
WZj

NEFNDIR UM STARFSÞRÓUN

„Það er alltaf verið að stofna starfshópa um starfsþróun, allir komast þeir að sömu niðurstöðu en svo er aldrei neitt gert“

STARFSHÓPAR UM NÁMSGÖGN

2001

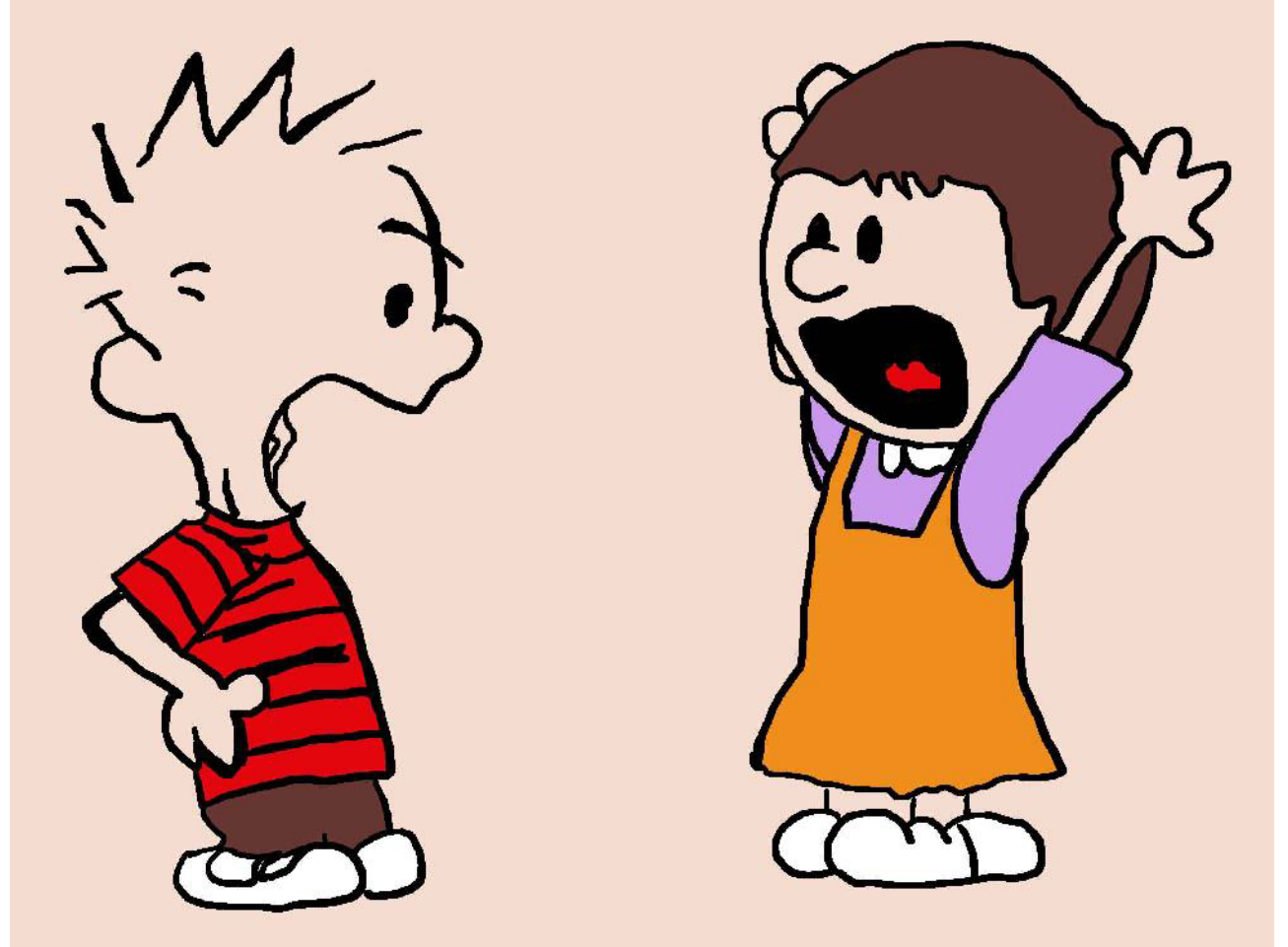
2005-
2007

2017

„Þá einhvern veginn bara fer allt í hnút“

FRUMVARP UM RÍKISÚTGÁFU NÁMSBÓKA LAGT FRAM Á ALÞINGI ÁRIÐ 1931

Frá þeim tíma hefur verið
þrætuepli hvort
námsgagnaútgáfu er best
borgið með ríkisafskiptum eða
hjá útgáfum á frjálsum markaði

AF HVERJU URÐU NÁMSGÖGN EFTIR HJÁ RÍKINU?

„Þannig að þetta var svona einhver lending að halda henni eftir hjá ríkinu þar sem menn voru sammála um að býsna stór skref væru stigin með því að flytja grunnskólann til sveitarfélaga“

Kostnaðaraukning

„Mín tilgáta er að kostnaðarþættir hafi ráðið því að námsgögnin urðu eftir hjá ríkinu“

Hagkvæmni stærðarinnar

„Pólitíkin hefði örugglega viljað að Námsgagnastofnun yrði einkavædd, en það var bara einhvern veginn ekki gerlegt. Það var talið svona óframkvæmanlegt“

Markaðsvænt - kjarnagreinararnar

Námsgagnafyrirtæki í Evrópu hlógu þegar til tals kom að áhugi væri á Íslandi á að setja námsgagnaútgáfu á frjálsan markað: „Það væri eins og að gefa út námsefni fyrir hverja borg á Englandi eða í öðrum löndum“

Ekki sértækara námsefni

AF HVERJU VARÐ STARFSÞRÓUN EFTIR HJÁ RÍKINU?

FJÓRAR TILGÁTUR

Umræða um starfsþróun gleymdist:
- starfsþróun var ekki á fjárlagalið menntamála-ráðuneytis vegna grunnskólans heldur vegna KHÍ

Vegna hefðarinnar

Umræða um starfsþróun ekki hátt skrifuð

Umræða um starfsþróun gleymdist:
- mikil orka og fókus fór í að ræða um börn með sérþarfir, réttindamál kennara og ótta við að sveitarfélögin myndu ekki ráð við að taka yfir allan rekstur grunnskólans

ÞJÓNUSTA VIÐ FATLAÐ FÓLK FLUTT FRÁ RÍKI TIL SVEITARFÉLAGA

Óvíst hver tekur við rekstri vistheimilis

Hólmfríður Dagný Friðjónsdóttir
12. október 2018 kl. 10:15

RÚV - Freyr Arnarson

Innlent | mbl | 11.10.2018 | 17:40 | Uppfært 12.10.2018 17:35

Þeir einfaldlega gleymdust í kerfinu

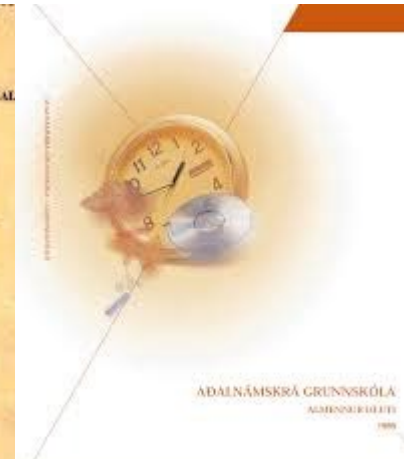

Vistheimilið Bjarg

SAMTAL OG SAMRÁÐ

„Skrítið fyrir þau [sveitarfélögin] að það væri verið að fjalla um allan þennan pakka án þess að þau vissu hvað væri að gerast, því þetta var allt svo lokað“

KÍ fulltrúi í kostnaðarmatsnefnd

EIGIÐ FRUMKVÆÐI RÁÐHERRA

Innlent | mbl | 19.5.2023 | 14:26

Mótmæltu sameiningu Kvennó og MS

25. febrúar 1999 | Innlendar fréttir | 149 orð
Endurmenntunarsjóður grunnskólakennara stofnaður

MENNTAMÁLARÁÐHERRA hefur sett á stofn Endurmenntunarsjóð grunnskólakennara með 18 milljón króna framlagi af því fé sem veitt er í fjárlögum 1999 til að fylgja eftir nýrri aðalnámskrá grunnskóla. Með stofnun sjóðsins hefur fé til endurmenntunar grunnskólakennara verið um það bil tvöfaldað því áður álíka

| Fagráð um stærðfræði r á árinu 1999, >

| Fagráð um íslensku

| Fagráð um náttúrufraeði

MENNTA- OG BARNAMÁLARÁÐUNEYTIÐ

Mótmæltu sameiningu MA og VMA: „Ás-mundur segðu af þér!“

Sólrún Dógg Jósefsdóttir og Kristín Ólafsdóttir skrifa | 6. september 2023 20:23

Mótmælendum frá Menntaskólanum á Akureyri var heitt í hamsi á Ráðhústorginu í dag.

Innlent | mbl | 22.5.2015 | 15:52

Deilt um styttingu náms til stúdentsprófs á þingi

SKÓLAFÉI

SAMRÁÐSGÁTT STJÓRNVALDA 5. FEBRÚAR 2018

Samráðsgátt

– opið samráð stjórnvalda við almenning

MENNTAMÁLASTOFNUN 2015

Menntamálastofnun

- Hlutverk ekki nægilega vel skilgreint
- Engin stjórn
- Ekki ætlað þjónustuhlutverk gagnvar skólum
- Gerð og útgáfa námsgagna minna vægi en önnur verkefni
- Engin útgáfa námsgagna fyrir leik- og framhaldsskóla
- Formlegt stjórnsýsluhlutverk ráðandi

Ný þjónustustofnun á sviði menntamála

- Miklar væntingar um hlutverk og ábyrgð
- Víðtækt samráð mikilvægt
- Fræðsla, ráðgjöf og stuðningur við sveitarfélög og skóla

TILHNEIGING TIL AÐ DRAGA ÚR FJÁRVEITINGUM

FJÁRMAGN TIL NÁMSGAGNAGERÐAR

1991 - rekstrar og framkvæmdarfé Námsgagnastofnunar

- 263 m.kr.
- 6.184 kr. á hvern grunnskólanemanda

1994 - rekstrar og framkvæmdarfé Námsgagnastofnunar

- 204,2 m.kr.
- 4.788 kr. á hvern grunnskólanemanda

2006 - fjárveiting til Námsgagnastofnunar

- um 400 m.kr.
- um 9.000 kr. á hvern grunnskólanemanda

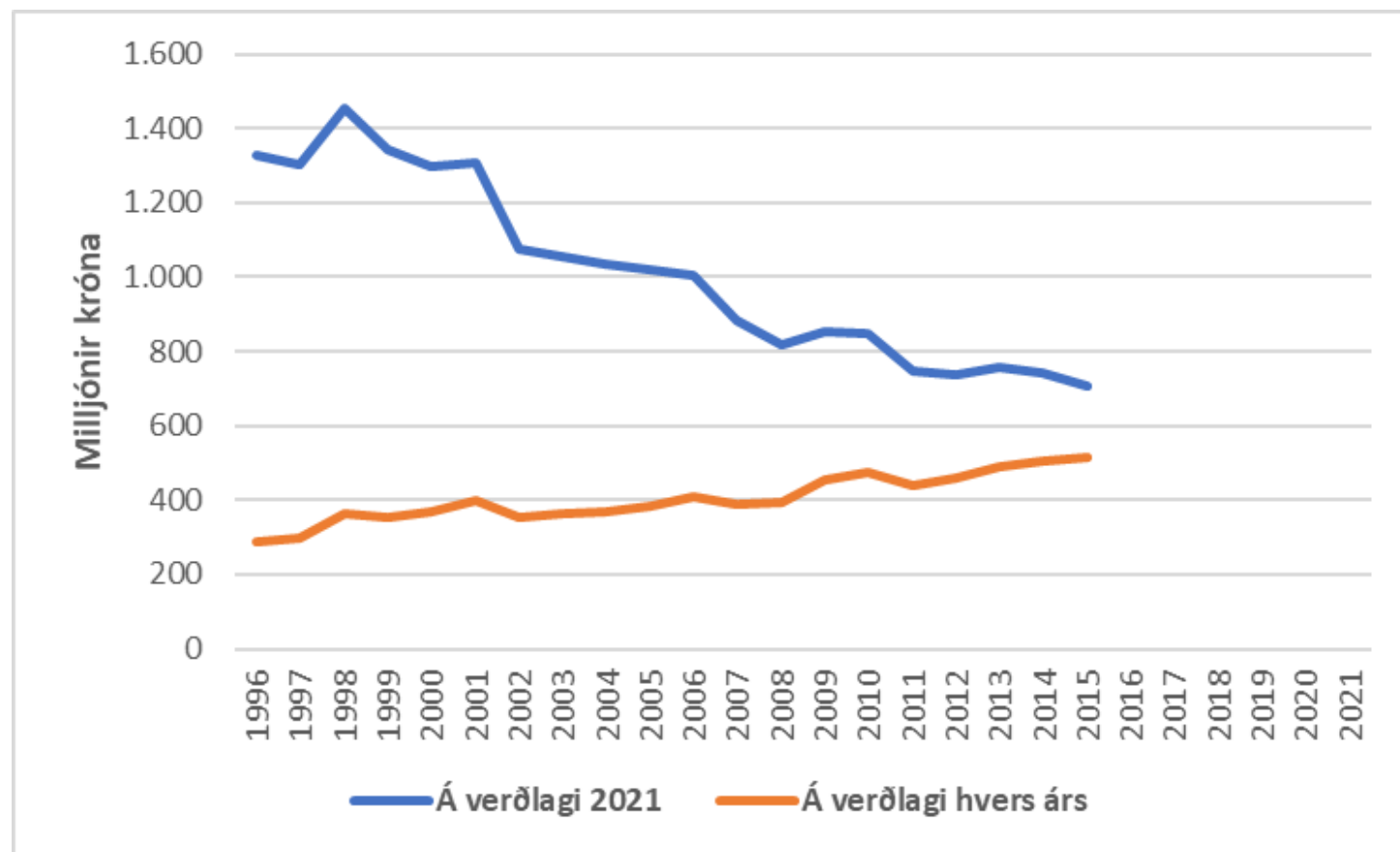
2017 - fjármagn Menntamálastofnunar til gerðar og útgáfu námsgagna

- um 300 m.kr.
- 6.500-7.500 kr. beinn kostnaður við námsefnisútgáfu fyrir hvern grunnskólanemanda

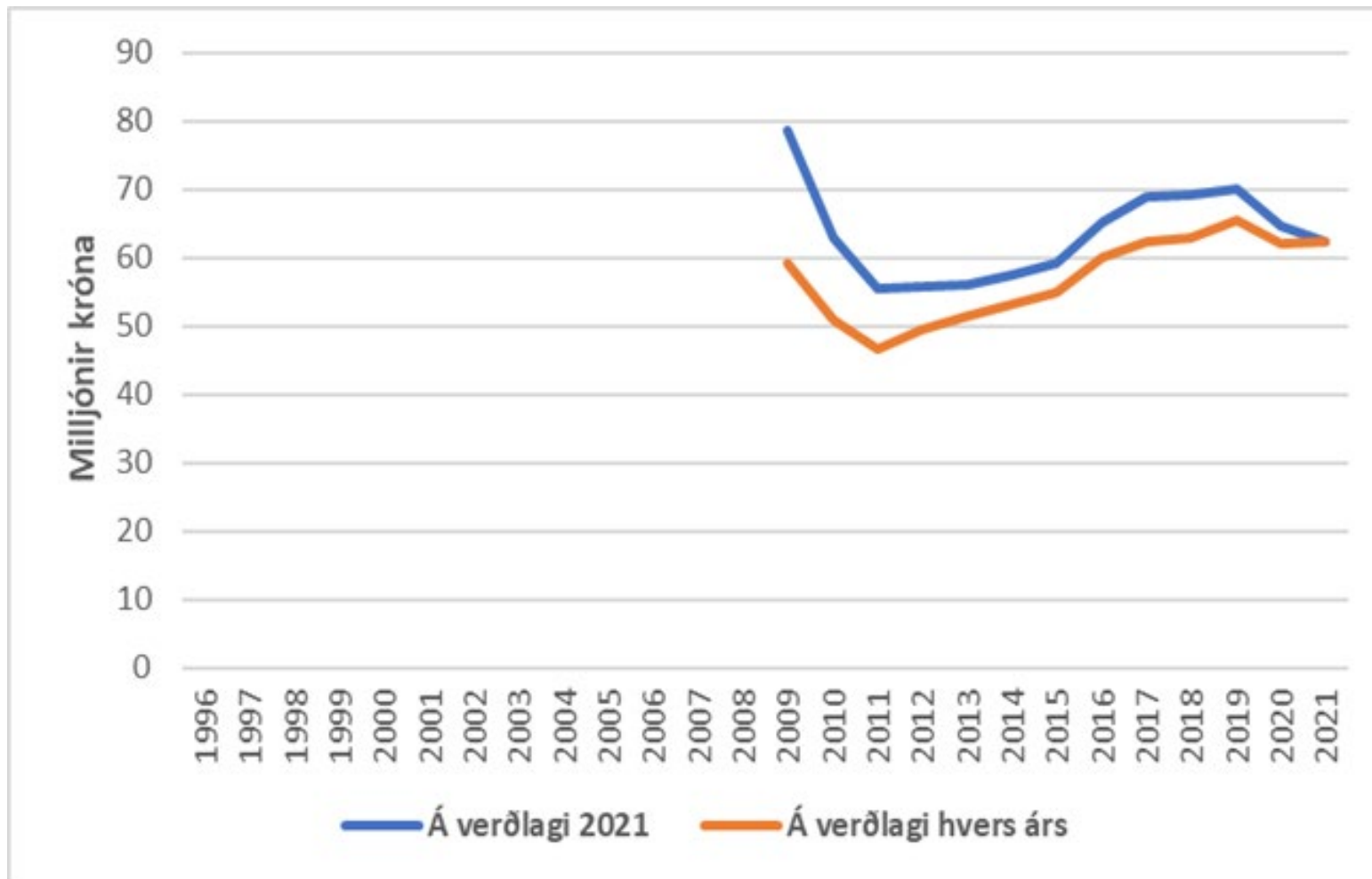
FRAMLÖG TIL REKSTRAR NÁMSGAGNASTOFNUNAR 1996-2015

➤ Framlag til Námsgagnastofnunar hefði átt að vera rúmlega 1,3 ma.kr. árið 2021 miðað við verðvísitölu samneyslu

➤ Framlög til Menntamálastofnunar 2021 var rúmlega 1,2 ma.kr.

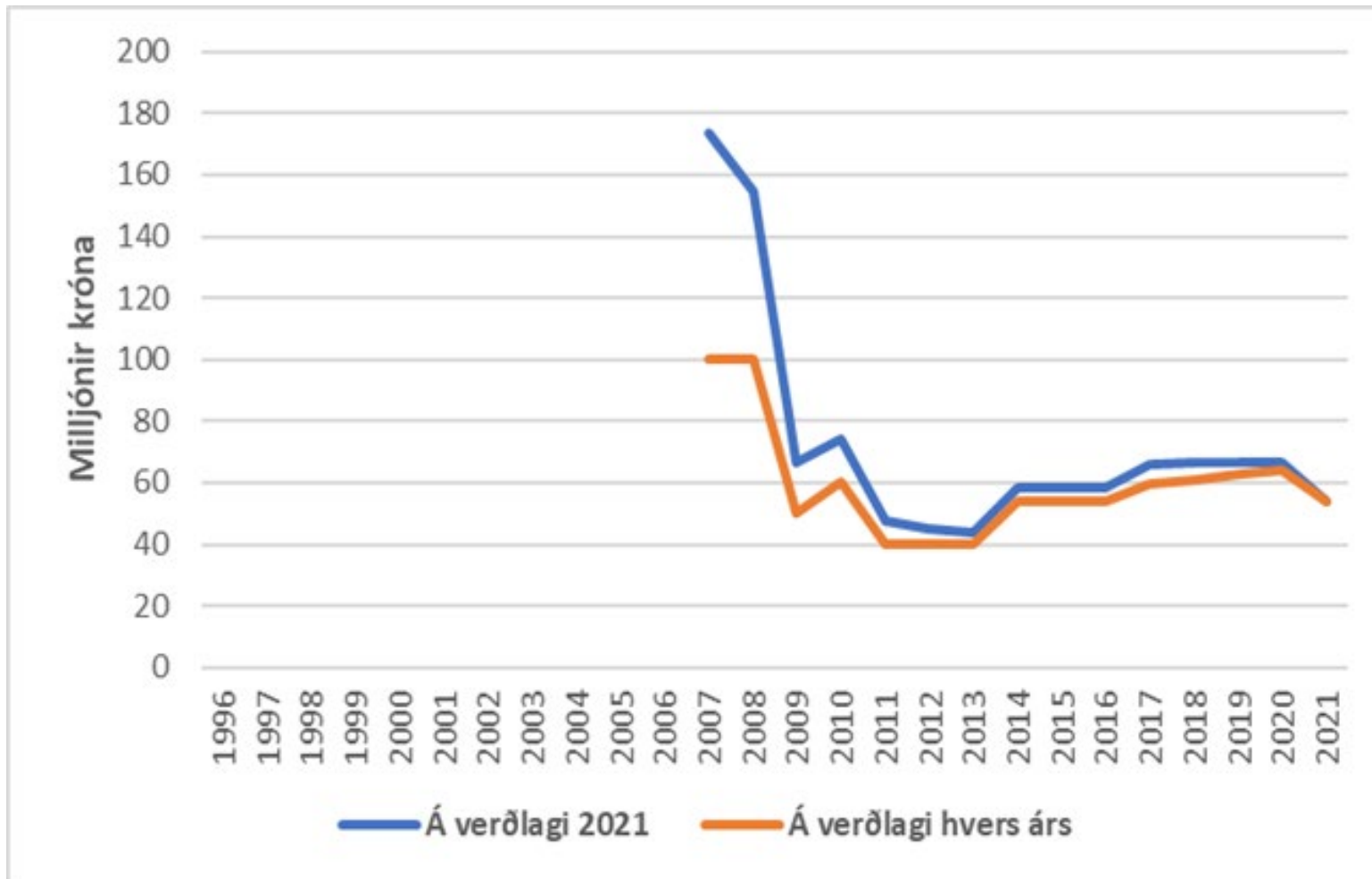

FRAMLÖG TIL SPROTASJÓÐS 2009-2021

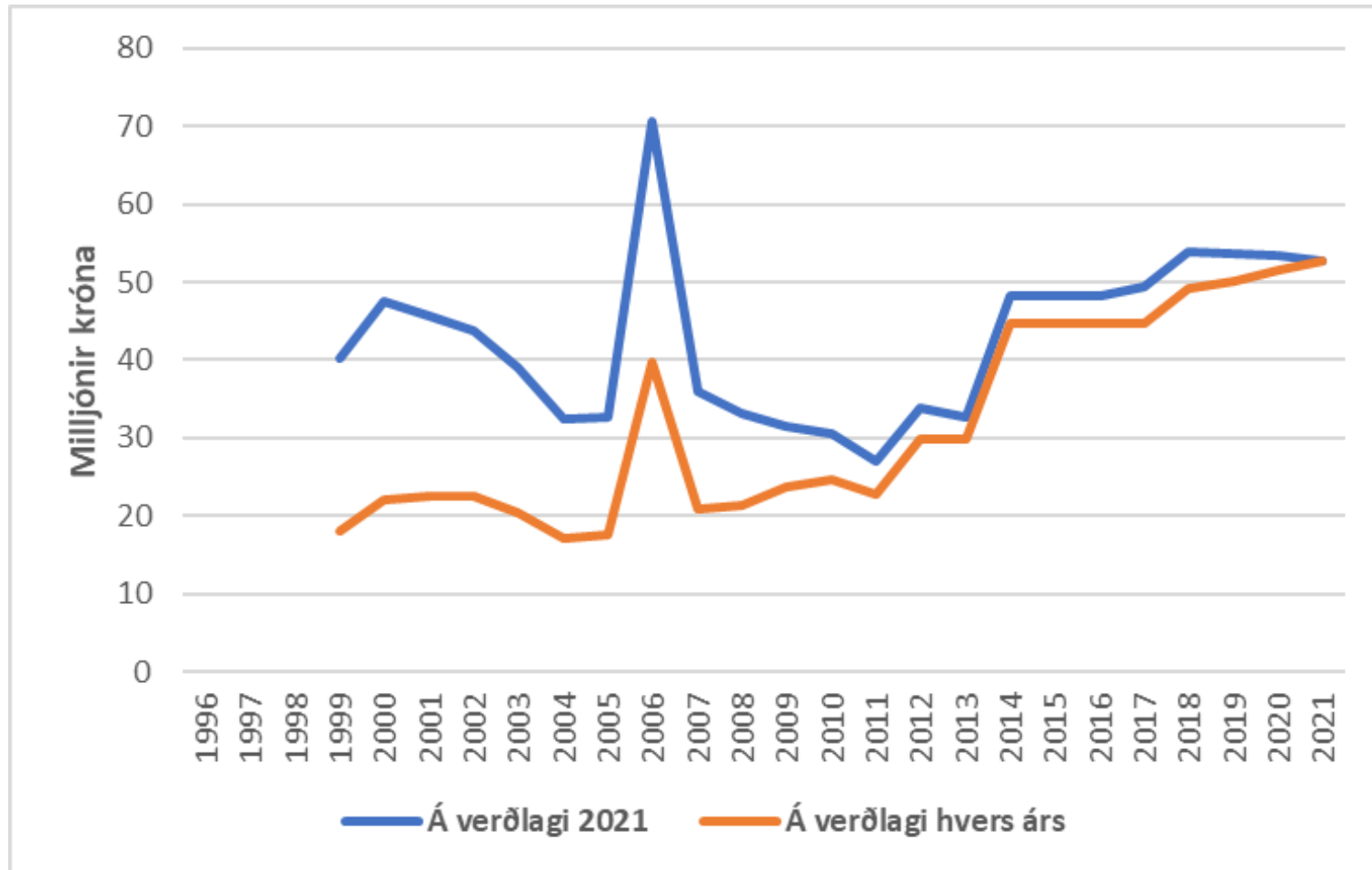
Með tilliti til verðlagspróunar hefði framlag í Sprotasjóð árið 2021 átt að vera 17 m.kr. hærra

FRAMLÖG TIL NÁMSGAGANSJÓÐS 2007-2021

Með tilliti til
verðlagsþróunar hefði
framlag í
Námsgagnasjóð árið
2021 átt að vera 109
m.kr. hærra

FRAMLÖG TIL ENDURMENNTUNARSJÓÐS GRUNNSKÓLA 1999-2021

1999-2011 hækkuðu
framlög um 4,7 m.kr.

2012-2021 hækkuðu
framlög um 22,8 m.kr.

Með tilliti til
verðlagsþróunar hefði
framlag í
Endurmenntunarsjóð
grunnskóla árið 2021
átt að vera 12,4 m.kr.
lægra

STEFNUMARKANDI ÁKVARÐANIR STJÓRNVALDA

Kostnaðarmat

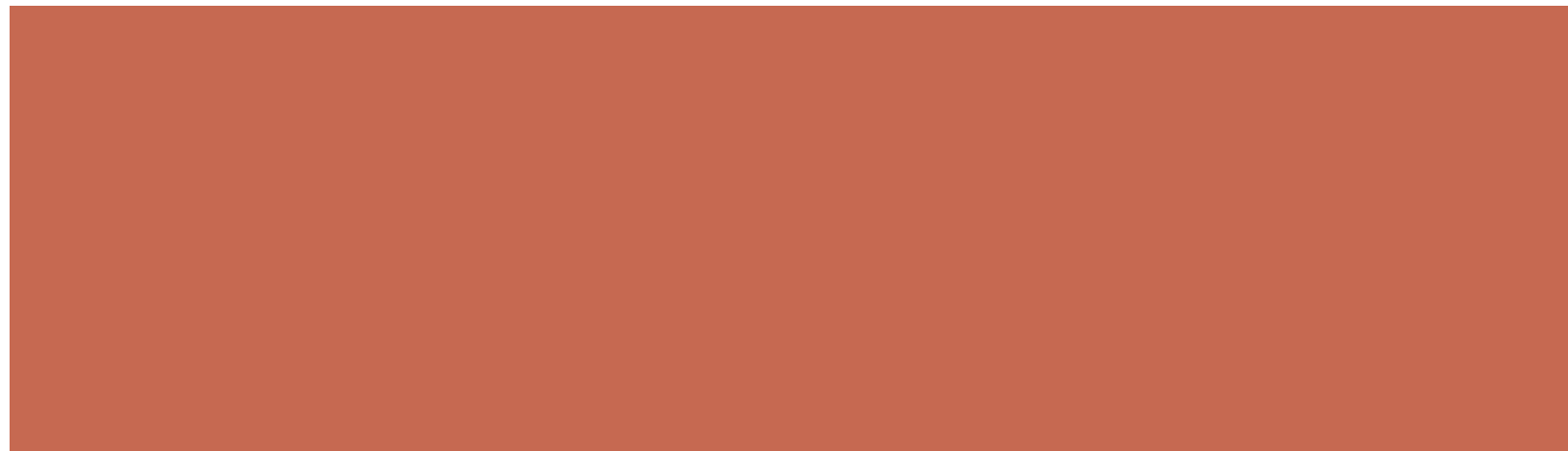
Skurðpunktur

Aukin þjónusta

Endurskoðunarákvæði: „Ekki setja þetta í einhverjar nefndir sem tekur tvö ár að semja um ... Það verður að vera meiri viðbragðsflýti og svona einhver farvegur sem tekur ákvörðun“

„Og síðan er náttúrulega alveg týpískt á þessum gráu svæðum þar sem það leikur vafi á því hvort þetta sé heilbrigðisþjónusta eða félagsþjónusta eða menntun að þá neitar ríkið bara alltaf þangað til sveitarfélögin bara segja „já“. Þau mega ekkert aumt sjá, þetta er of nálægt þeim.“

AUKIN SAMVINNA SVEITARFÉLAGA OG/EÐA SKÓLA

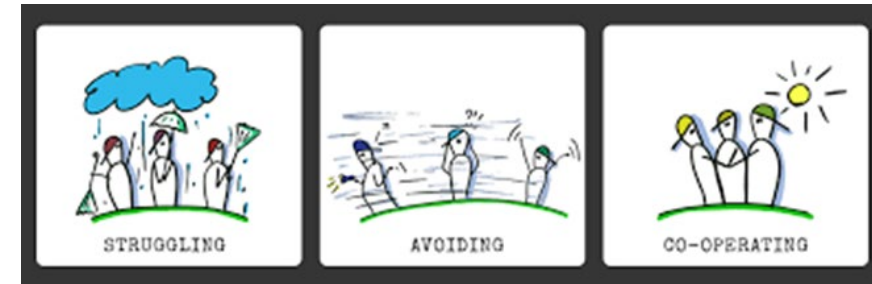
„Mín skýring er sú að allt sem hefur misfarist í þessari þróun er að sveitarfélögin eru allt of mörg“

„Í svona litlu landi, sem er eins og ein borg í Evrópu, það eru takmörk fyrir því hvað er hægt að dreifa mikið verkunum“

„Það væri svo miklu einfaldara ef það væru færri og öflugri sveitarfélög“

„Eigum við að segja að draumsýnin séu 4-6 sveitarfélög. Nei, í alvörundi, þetta er bara fíflagangur“

Nefnd sem fjallaði um fagleg málefni vegna flutnings grunnskólans til sveitarfélaga lagði til að hver skólamálaskrifstofa myndi þjóna að lágmarki 1500-2000 nemendum

HVERJIR EIGA AÐ SJÁ UM AÐ MENNTA KENNARANEMA FRAMTÍÐARINNAR?

Í UPPHAFI SKYLDI ENDINN SKOÐA

Ríkið getur ekki „hent barninu frá sér“ til þeirra sem eiga að framfylgja málum

„Þegar grunnskólinn er fluttur er næstum eins og ráðuneytið segi bara: „Bless, þið sjáið bara um þetta““

„Það sem menn flöskuðu svolítið á var að gera ráð fyrir að hlutirnir gerðust bara svolítið af sjálfu sér. Þannig að þetta væri búið og svo áttu hlutirnir bara að gerast af sjálfu sér, sem að gerðist ekki“. Þetta er svolítið íslenska leiðin.“

KENNARAR OG SKÓLASTJÓRNENDUR

- ❖ Eru kjölfestan í menntakerfinu
- ❖ Gegna lykilhlutverki við framkvæmd og útfærslu skólastarfs
 - Öflug og fjölbreytt starfsþróun
 - Framboð á náms- og kennslugögnum

TAKK FYRIR
